

Міністерство освіти і науки України
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Факультет педагогіки, психології, соціальної роботи та мистецтв
Кафедра педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту

МАТЕРІАЛИ І ВСЕУКРАЇНСЬКИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ЧИТАНЬ
ЗА МІЖНАРОДНОЇ УЧАСТІ
ПАМ'ЯТІ ПРОФЕСОРКИ ЄВГЕНІЇ КОВАЛЕНКО

НОВІ ГОРИЗОНТИ ОСВІТИ: ДОСВІД, РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

12 березня 2025 року

Міністерство освіти і науки України
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Факультет педагогіки, психології, соціальної роботи та мистецтв
Кафедра педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту

**МАТЕРІАЛИ І ВСЕУКРАЇНСЬКИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ЧИТАНЬ
ЗА МІЖНАРОДНОЇ УЧАСТІ
ПАМ'ЯТІ ПРОФЕСОРКИ ЄВГЕНІЇ КОВАЛЕНКО**

12 березня 2025 року

**«НОВІ ГОРИЗОНТИ ОСВІТИ:
ДОСВІД, РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ»**

Ніжин 2025

УДК 378.091.12:005.745(477)(043.2)

Н 73

Рекомендовано Вченою радою
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
(НДУ ім. М. Гоголя)
Протокол № 10 від 29.03.2025 р.

Редакційна колегія:

Новгородська Юлія Григорівна – кандидатка педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя;

Самойленко Олена Володимирівна – кандидатка педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.

Н73 Нові горизонти освіти: досвід, реалії та перспективи: Матеріали I Всеукраїнських педагогічних читань за міжнародної участі пам'яті професорки Євгенії Коваленко. 12 березня 2025 року. м. Ніжин / за ред. Ю. Г. Новгородської, О. В. Самойленко. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2025. 262 с.

До збірника увійшли тези доповідей, поданих на I Всеукраїнські педагогічні читання за міжнародної участі пам'яті професорки Євгенії Коваленко «Нові горизонти освіти: досвід, реалії та перспективи» (12 березня 2025 року). У збірнику матеріалів педагогічних читань друкуються тези наукового характеру та дискусійні публікації з проблем розвитку вищої педагогічної освіти України, Нової української школи, управління освітою в умовах воєнного стану.

Збірник видано в авторській редакції мовою оригіналу. За точність викладеного матеріалу, достовірність фактів, цитат, власних імен, посилань на джерела та інших відомостей відповідають автори публікацій.

Розраховано на здобувачів освіти, педагогічних працівників закладів загальної середньої, професійно-технічної, вищої, післядипломної освіти, співробітників наукових установ.

УДК 378.091.12:005.745(477)(043.2)

ЗМІСТ

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

<i>Сухомлинська Ольга</i>	8
ЄВГЕНІЯ КОВАЛЕНКО – АВТОРКА СТАТЕЙ ДО УКРАЇНСЬКОЇ ЕНЦИКЛОПЕДИЧНО-ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ	
<i>Новгородська Юлія, Самойленко Олена</i>	11
ФЕНОМЕН ТВОРЧОСТІ ЄВГЕНІЇ КОВАЛЕНКО В КОНТЕКСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ (Презентація бібліографічного видання до 85-річчя Є.І. Коваленко)	
<i>Шеремет Олег, Проніков Олександр</i>	16
ОРГАНІЗАТОР, ПЕДАГОГ, ПРОФЕСОР ВІКТОР МИКОЛАЙОВИЧ КОСТАРЧУК	

СЕКЦІЯ 1. ПЕДАГОГІЧНА БІОГРАФІКА ТА ВНЕСОК ВИДАТНИХ УЧЕНИХ У РОЗВИТОК ОСВІТИ

<i>Алатиренко Мирослава</i>	22
ВНЕСОК С. В. РОМАНОВСЬКОГО В СУЧАСНУ ПЕДАГОГІЧНУ ТЕОРІЮ І ПРАКТИКУ	
<i>Недзведовська Ольга, Рудницька Таїсія</i>	27
ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ СКАНДИНАВСЬКОЇ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ	
<i>Суховєєва Наталія</i>	31
ВНЕСОК ЄВГЕНІЇ КОВАЛЕНКО У ВПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У НІЖИНСЬКІЙ ВИЩІЙ ШКОЛІ	
<i>Сухомлинська Леся</i>	32
М. ШАРЛЕМАНЬ – ЗАЧИНАТЕЛЬ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРОСВІТНИЦТВА В УКРАЇНІ	
<i>Хлебїк Світлана, Матвієнко Андрій</i>	35
СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА КОРЕКЦІЯ КОНФЛІКТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ: ФОРМУВАННЯ ПОНЯТТЯ В ІСТОРИЧНІЙ РЕТРОСПЕКТИВІ	
<i>Янченко Тамара</i>	39
МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕНЬ З ОСВІТНИХ, ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК: БІОГРАФІЧНИЙ ПІДХІД	

СЕКЦІЯ 2. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ У ВИЩІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ОСВІТІ УКРАЇНИ

<i>Chen Rui</i>	42
DIGITAL PLATFORMS FOR DEVELOPING PHYSICAL CULTURE DURING THE COVID-19 PANDEMIC IN THE PRC	
<i>Sladkykh Iryna</i>	45
SURVEY OF CHINESE MASTER'S STUDENTS ON THE USE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN THE STUDY OF THE DISCIPLINE «PEDAGOGY OF HIGHER EDUCATION»	

Бойко Валерія	49
ГРОМАДЯНСЬКА ОСВІТА В УКРАЇНІ: ЦІНІСНІ ОРІЄНТИРИ ТА ЇХ ВІДОБРАЖЕННЯ У СУЧАСНІЙ ВИЩІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ОСВІТІ	
Возняк Інна, Білоусова Надія, Бобро Артур	55
ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ КОМІКСІВ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ	
Гавриленко Андрій	59
УКРАЇНСЬКА ОСВІТА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПЕРЕДУМОВИ, ТЕНДЕНЦІЇ ТА ВИКЛИКИ	
Гамага Анна	63
СОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА ДІТЕЙ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	
Гончарова Ольга, Вовчук Сніжана	68
З ДОСВІДУ ВИКЛАДАННЯ МАТЕМАТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ У МІСЦЯХ ТИМЧАСОВОЇ ДИСЛОКАЦІЇ	
Горошко Олександр	71
ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ У ФОРМУВАННІ МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ	
Лосєва Наталія	76
ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ: ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ	
Маніяк Віталій, Пархоменко Владислав	79
УКРАЇНОЗНАВСТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ УЧНІВ	
Михайлова Оксана	84
ЕМОЦІЙНЕ ВИГОРАННЯ ПЕДАГОГІВ	
Омельченко Павло, Мірошніченко Ольга	89
ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ	
Пронікова Ірина	92
ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ	
Рева Світлана	96
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ФАХОВОЇ ОСВІТИ АГРОІНЖЕНЕРНОГО НАПРЯМУ	
Ростовська Юлія	101
ФАХОВА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ-ХОРЕОГРАФІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ІННОВАЦІЙНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ	
Столяренко Олена, Столяренко Оксана	105
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ І ВИКЛИКИ НАШОГО ЧАСУ	

7. Тестові технології оцінювання ключових і предметних компетентностей учнів основної і старшої школи : монографія / О. І. Ляшенко, Т. О. Лукіна, Ю. О. Жук, Л. С. Ващенко, С. О. Науменко, А. В. Гривко; ред.: О. І. Ляшенко, Ю. О. Жук; НАПН України, Ін-т педагогіки. Київ : Пед. думка, 2014. 167, 32 с.

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ: ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ

Лосєва Наталія

докторка педагогічних наук, професорка, завідувачка кафедри педагогіки,
початкової освіти, психології та менеджменту
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Соціальні перетворення і технологічні досягнення нашого століття значним чином вплинули на всі сфери людського життя й, у тому числі, на освіту. Тенденції сучасного розвитку освіти визначаються певними напрямками її трансформації і передбачають активні дії педагогічної спільноти. Для цього слід виокремити ключові з цих напрямків, що характеризують сучасну освіту, й висвітлити діяльність викладачів щодо їх практичної реалізації.

Першим важливим напрямком розвитку освіти має бути її стійкість та адаптивність до змін. Суспільство загалом, і освітня галузь зокрема, мають прагнути сталого розвитку. Сталий і стійкий розвиток суспільства є глобальною проблемою будь-якого етапу його розвитку, а отже й освіта, як важлива складова суспільства, має вирішувати проблему стійкого розвитку. До того ж тривала війна в Україні й пандемія (2019-2020) на першу позицію поставили необхідність стійкості та адаптивності освітньої системи. І освіта намагається вирішити цю проблему, пропонуючи безперервне навчання людини протягом життя, форми змішаного навчання [1; 2], реагуючи на зміни. Наявний досвід доводить, що проблема стійкості та адаптивності освіти вирішується педагогами сьогодні і виокремлюються інноваційні шляхи її розвитку в майбутньому.

Другою важливою тенденцією, на нашу думку, є стратегія розмаїтості освіти. Мова йде про різноманітні програми навчання, що враховують потреби студентів

та школярів, про адаптацію програм дисциплін, нові підходи викладання тощо. Педагоги шукають і знаходять можливості ефективного використання наявної інфраструктури закладів вищої освіти, шкіл, наукових організацій тощо з метою задоволення потреб студентів та учнів. Розвиваються стратегії навчання у змішаному і віртуальному форматі, вдосконалюються методи навчання і викладання за допомогою новітніх технологій, застосовуються всі можливості з інструментарію педагогічної компетентності викладачів [3]. З метою розмаїття освітньої сфери багато питань гуманітарної освіти викладаються з позицій природничих дисциплін і, навпаки, встановлюються міждисциплінарні зв'язки дисциплін математичного спрямування з історією, літературою, культурою [4].

Важливою третьою тенденцією є зв'язки, а саме цифрова трансформація і технології, які для освіти виступають вже невід'ємним її компонентом. Наприклад, застосування онлайн технологій при вивченні навчального матеріалу чи для перевірки знань у вигляді тестування [5; 6]. Освіта майбутнього і надалі буде відбуватися у цифровому освітньому просторі, де методики навчання ще більше будуть пов'язані з комп'ютерними технологіями, Інтернетом, штучним інтелектом. Викладачі продумують методи застосування технологічних інновацій у навчальних ситуаціях, практиці, реальних життєвих подіях. Щоб підвищити мотивацію для навчання сучасної молоді педагогам доцільно занурюватися й у віртуальну реальність. Наприклад, окуляри віртуальної реальності дозволяють вивчати різні об'єкти у режимі реального часу, побачити наукові дослідження, відвідати історичні місця, відомі музеї тощо.

У якості наступної тенденції розвитку освіти зупинимося на кооперації. Ураховуючи цінність індивідуальності учня й особистісного підходу до навчання, усе ж таки сучасна освіта достатньо уваги має приділити спільному навчанню, спільній роботі в групах, командній роботі. Для сучасної людини вміння працювати в команді є однією з найважливіших навичок, що необхідні для побудови її кар'єри. До того ж такий підхід до навчання дозволяє залучати студента до більш ефективного навчання, оскільки він повинен допомагати, пояснювати та навчатися в інших, він є відповідальним за свою частину роботи,

набуває навичок колективної роботи тощо. Учитель вже не є єдиною дійовою особою процесу викладання та навчання, а є позитивна взаємозалежність, найкраща комунікація, індивідуальна відповідальність, формуються навички міжособистісного спілкування, у тому числі й професійні.

Також необхідно зазначити тенденцію розвитку освіти спрямовану на потреби економіки та інтеграцію освіти, науки і виробництва. Наступною важливою тенденцією розвитку освіти є глобалізація та інтернаціоналізація освітнього процесу, Наш особистий досвід вивчення системи європейської освіти описано в роботах [7; 8]. Узагальнюючи вищевикладене, підкреслимо, що всі тенденції розвитку освіти мають бути центровані на пріоритетності людини в системі освіти, на підвищенні статусу науково-педагогічних працівників, урахуванні потреб суб'єктів навчального процесу: студентів і викладачів, учнів і вчителів.

Список використаних джерел:

1. Losyeva N., Termenzhy D. Distance technologies in action: E-learning in exile (the experience of Donetsk National University, Ukraine). Educación y Sociedad en Red. Los desafíos de la era digital. USAL, Buenos Aires, 2016. URL: <http://p3.usal.edu.ar/index.php/supsignosead/issue/current> (date of application: 24.01.2025)
2. Губар Д.Є., Непомняща Т.В. Інтерактивне навчання як основа підготовки майбутнього фахівця до ефективної професійної діяльності. Науковий вісник Донбасу. 2011. № 4.
3. Лосєва Н.М. Педагогічна компетентність викладача. Дидактика: проблеми та дослідження. 2006. № 25. С. 209-213.
4. Bilan I., Nikolaieva O., Losyeva N. Rozwój kompetencji estetycznych uczniów. Paideia Παιδεία. Warszawa: Collegium Verum, 2021. №3. P.2 47-265.
5. Лосєва Н. М. Тестування в умовах багатоступеневої підготовки фахівців у вищій школі. Освіта і управління. 2002. Т. 5., № 4, С. 150-156.
6. Раков С. А., Вашуленко О. П., Горех В. П., Миляник А. І, Пузирьов В.В. Три виміри логіко-математичної компетентності. Вісник. Тестування і моніторинг в освіті. 2009. № 12. С. 6-15.

7. Лосєва Н. М. Рекреаційна математика у підготовці вчителя початкової школи: досвід факультету освіти університету Барселони. Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки». 2022, № 3. С. 93-100.

8. Лосєва Н. М., Пузирьов В. Є. Освітній простір Іспанії: погляд зсередини. Здобутки та досягнення прикладних та фундаментальних наук ХХІ століття: матеріали міжн. наук.-практ. Конференції. Черкаси, 2022. С.235-237.

УКРАЇНОЗНАВСТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ УЧНІВ

Маніяк Віталій

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності «Середня освіта (Історія та громадянська освіта)»

Чорноморського національного університету імені Петра Могили

Пархоменко Владислав

доктор історичних наук, професор кафедри історії факультету політичних наук
Чорноморського національного університету імені Петра Могили

Кризовий стан освітньої галузі спричинений, російсько-українською війною є значним викликом, який потребує міжкультурної взаємодії на шляху, до збереження української національної ідентичності та підтримки культурного спадку підростаючим поколінням. Інтеграція сформованої концепції в систему загальної освіти, має стати першочерговим завданнями державних інституцій. Адже, одним із важливих елементів демократизації освіти, відродження національних традицій та оновлення навчального змісту є українознавство – як навчальна дисципліна, що виконує інтегративну, пізнавальну та виховну функції.

Роль українознавства в формуванні національної ідентичності, активно досліджували ряд видатних українських науковців, чиї праці стали основою для подальшого розвитку цієї теми: І. Крип'якевич, М. Зборовський, О. Левицький, Л. Гриценко, Т. Ямнич.

Українознавство визначається як комплексна система наукових знань, спрямована на дослідження України та світового українства як єдиної геополітичної реальності. Даний напрям охоплює аналіз територіальних, природних, історичних, мовних і культурних аспектів розвитку української нації.